

Kilka uwag o systemie grantowym

Panowie Profesorowie Iwo Białynicki-Birula i Andrzej Białas podjęli ważny temat. Polemika, jaką wywołali, o tym świadczy. Dlatego pozwalam sobie także na krótką opinię.

Zacznę od przypomnienia, że system grantowy miał ustanowić w kraju konkurencyjność jako podstawę finansowania nauki. Od początku wyrażano pogląd, że to się może udać pod warunkiem wyraźnego zwiększenia nakładów na badania naukowe. Wiemy, że tak się nie stało. Obserwujemy zatem – w moim przekonaniu – krach tego systemu. Wprawdzie o NCN słyszałem wyłącznie dobre lub bardzo dobre opinie, ale w sumie sytuacja, w której szansa na uzyskanie grantu jest rzędu 10%, nie jest podstawą systemu finansowania, a raczej jego dekoracją.

Zgadzam się z polemistami, że uzyskanie grantu jest w większości sytuacji warunkiem prowadzenia badań na odpowiednim poziomie doświadczalnym (w teoretycznych pracach może tak nie być?). Jednak uzyskiwane fundusze nie zawsze są w tym kierunku prowadzone. Znam kilka przypadków, gdy bardzo znacznym wydatkiem były płace. I wtedy piękne argumenty za możliwościami uzyskiwania większej liczby grantów stają w fałszywym świetle. Ponoć rekordowym (?) wynikiem było uzyskanie zarobków ponad pół miliona PLN przez jedną osobę w ciągu roku (wyłącznie ze źródeł budżetowych na badania naukowe). Nie znam szczegółów, ale zdaje się, że to się uzyskuje nie tylko bezpośrednio z funduszy grantowych, ale również w formie rozmaitych

nagród czy premii od zatrudniającej instytucji (za to właśnie, że zdobyło się granty).

Nie jestem przeciwnikiem wysokich zarobków w nauce! Wręcz odwrotnie. Ale powinno się to odbywać w ramach przyzwoitości. A tego już nie będę objaśniał...

Chciałbym jak najmocniej poprzeć apele prof. Białasa o odnowę moralną, o zastosowanie reguł pięknie wykładanych przez prof. Macieja W. Grabskiego. I zaapelować o pełną jawność systemu grantowego. Aby każdy mógł się dowiedzieć, kto i na jakie zadania uzyskał grant, a także na co wydatkowano przyznane fundusze i jakie uzyskano wyniki. To nie jest trudne, wymaga tylko determinacji po stronie zarządzających nauką w kraju.

Na zakończenie jeszcze taka drobna uwaga w sprawie grantów dla młodych pracowników nauki. Wiem, że są instytucje, które zwalniają młodych adiunktów, nieskutecznych w staraniach grantowych. Czasem tylko dlatego, że w systemie zabrakło funduszy i pomimo pełnej pozytywnej oceny. Czemu nie skorzystać z doświadczeń zagranicznych? W Australii tacy wnioskodawcy dostają grant „na przeżycie” na jeden rok, by mogli spróbować ponownie i nie wypaść z obiegu po jednym niepowodzeniu.

Wreszcie nie chciałbym, aby moje uwagi traktować jako adresowane do osób, które w tej sprawie zabrały głos w „PAUZie”. Idzie o funkcjonowanie systemu, nie o personalia.

JANUSZ LIPKOWSKI

Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie,
Wydział Matematyczno-Przyrodniczy, Szkoła Nauk Ścisłych



Wydawnictwo PAU poleca...

Sesja naukowa, której rezultaty są zebrane w tym tomie, odbyła się w dniu 9 grudnia 2015, czyli dokładnie 200 lat od chwili utworzenia Towarzystwa Naukowego Krakowskiego. I chociaż dla współczesnych 9 grudnia 1815 nie wydawał się zapewne dniem o przełomowym znaczeniu, to jednak okazał się on datą niezwykle ważną. Był to bowiem początek najbardziej skutecznej próby podjęcia – w kraju rozdartym przez zaborców – doniosłego procesu budowy polskiego środowiska naukowego. Nie była to próba jedyna, ale późniejsze, znane nam dobrze meandry historii, spowodowały, że ta właśnie okazała się najbardziej brzemienne w skutki.

Towarzystwo Naukowe Krakowskie oparło się skutecznie próbom germanizacji, aby – w sprzyjającej koniunkturze historycznej – przekształcić się w Akademię Umiejętności, której największym sukcesem było zjednoczenie, w jednej instytucji, polskich uczonych ze wszystkich trzech zaborów. To wielkie historyczne osiągnięcie zaowocowało światowym poziomem wyników badawczych, co stało się z kolei mocnym fundamentem dla budowy polskiej nauki w Odrodzonej Rzeczypospolitej, gdzie Polska Akademia Umiejętności miała odegrać pierwszoplanową rolę.

(Fragment ze wstępu)